

Viite
HE 315/2022 vp

Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Yhteyshenkilö
Oikeuspäällikkö Michaela Slotte

PeV@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Tausta

Eduskunnan perustuslakivaliokunta pyysi 9.12.2022 maakunnan hallitukselta lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.

Tasavallan presidentti päätti 17.5.2022 valtioneuvoston esityksestä, että Suomi ilmoittaa Pohjois-Atlantin liitolle (Nato) kiinnostuksensa käydä keskustelut Natoon liittymisestä. Tasavallan presidentti nimitti Suomen valtuuskunnan liittymiskeskusteluihin. Liittymisprosessin aikana ulkoministeriö kuuli Ahvenanmaan maakunnan hallitusta. Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustaja osallistui liittymiskeskusteluihin asiantuntijana osana Suomen valtuuskuntaa.

Liittymiskeskustelujen jälkeen ulkoministeriö toimitti 7.7.2022 Ahvenanmaan saarten linnoittamattomuutta ja neutralisoimista koskevan sopimuksen (SopS 1/1922) sekä vuonna 1940 Venäjän kanssa Ahvenanmaan saarista tehdyn sopimuksen (SopS 24/1940) osapuolten Helsingissä toimiville suurlähetystöille (Islanti, Italia, Latvia, Puola, Ranska, Ruotsi, Saksa, Tanska, Venäjä, Viro ja Yhdistynyt kuningaskunta) kiertonootin Suomen liittymispöytäkirjan allekirjoittamisesta. Nootissa todettiin, että Suomen liittyminen Pohjois-Atlantin liittoon ei ole ristiriidassa Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevien Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Toimivallan jakautuminen

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 § 1 momentin mukaan maakuntapäivien hyväksyntä on hankittava sellaisista kansainvälisistä sopimuksista, joihin sisältyy Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia määräyksiä. Nato-sopimuksessa on pääasiassa Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 34 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia määräyksiä, jotka koskevat puolustuslaitosta, järjestysvallan toimintaa valtion turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustilaa ja valmiutta poikkeusolojen varalta. Valtakunnan toimivaltaan kuuluvat myös ruokaturvasta ja siihen tarvittavista kuljetuksista huolehtiminen.

Nato-sopimuksen 3 artiklan mukaan puolustusliitossa tehdään myös siviilikriisinhallintaa koskevaa yhteistyötä. Siviilikriisinhallinnan puitteissa hoidetaan osittain asioita, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan kuuluvat maakunnan lainsäädäntötoimivaltaan, esimerkiksi terveydenhuolto (Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 12 kohta) sekä palo- ja pelastustoimi (Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 6 kohta). Nato-sopimuksessa ei muodollisesti määrätä siitä, miten jäsenvaltiot järjestävät siviilikriisinhallinnan, vaan siviilikriisinhallintaa pidetään edelleen olennaisesti kansallisena asiana.

Kannanotto

Ensinnäkin maakunnan hallitus haluaa tuoda esiin sen, että ulkoministeriön ja maakunnan hallituksen välinen yhteistyö on toiminut hyvin Suomen Natoon liittymisen osalta. Ulkoministeriö on kuullut maakunnan hallitusta liittymisprosessin aikana ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen edustaja osallistui liittymiskeskusteluihin asiantuntijana osana Suomen valtuuskuntaa.

Ulkoministeriölle antamassaan lausunnossa maakunnan hallitus kertoi, että sen mielestä on tärkeää, että esityksestä käy ilmi, että ulkoministeri Pekka Haavisto liittymiskeskusteluissa pitämässään Suomen aloituspuheenvuorossa toi esiin Ahvenanmaan kansainvälisoikeudellisen aseman, ja että Ahvenanmaan kansainvälisestä asemasta ei esitetty mitään huomautuksia. Maakunnan hallitus esitti myös, että esityksen tekstistä tulisi käydä ilmi, että demilitarisoinnilla ja neutralisoinnilla on alueellinen eurooppalainen tapaoikeudellinen asema. Maakunnan hallitus toteaa, että nämä näkökulmat on otettu huomioon esityksessä. Lisäksi esitystä on muokattu siten, että myös maakunnan hallituksen muut näkökulmat on otettu huomioon.

Maakunnan hallitus toteaa, että itsehallintolain 59 § 1 momentin vaatimus, joka koskee Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksynnän hankkimista kansainvälisiin sopimuksiin liittyttäessä, ei edellytä sitä, että sopimuksen Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvat sopimuksen määräykset olisivat sitovia. Siten maakuntapäivien hyväksynnän tarpeellisuuden osalta sillä ei ole juuri merkitystä, aiheutuuko Nato-sopimuksesta lainsäädäntöä koskevia vaatimuksia. Myöskään sillä, että tapahtuuko toimivallan siirto

päättösvallan siirron muodossa, ei ole merkitystä tämän arvion kannalta. Maakuntapäivien hyväksynnän tarpeellisuutta arvioidaan ainoastaan sen perusteella, määrätäänkö Nato-sopimuksessa sellaisesta, mikä sisältyy maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Maakunnan hallitus toteaa, että Nato-sopimukselle on mahdollista hankkia myöhemmässä vaiheessa maakuntapäivien hyväksyntä, mikäli se osoittautuu tarpeelliseksi aikaisemman kansainvälisten sopimusten hyväksynnän saamista koskevan käytännön perusteella.

Maaneuvos

Veronica Thörnroos

Varamaaneuvos

Harry Jansson